Anul XXI. Orăştie, 17 Maiu 1923. Preţul acestui număr: 1 Leu. Nrul 20.

LIBERTATEA

ABONAMENTUL: „Libertatea", „Foaia Interesantă" şi „Plugarul Luminat" — 100 Lei pe an, 50 Lei pe ½ an, 25 Lei pe ¼ de an.
Pentru ţărani: preoţi, învăţători, mici meseriaşi şi mici negustori: 60 Lei pe an, 30 Lei pe ½ an, 15 Lei pe ¼ de an.
Pentru Iugoslavia 40 Dinari. — Cehoslovacia 30 coroane. — America 2 dollari, cari se trimit dlui Iohn I. Savu, I. Main Str. Warren, Ohio

Redacţia în Orăştie (Trans.) | Foaie pentru popor | Director: Pr. IOAN MOŢA | Apare în fiecare Joi | Administraţia în Orăştie (Trans.)

Lui George Lazăr.

— O şcoală de învăţători în Avrig. —

Pe la 1810—1820, România trăia zile foarte triste din punct de vedere al dreptului limbei române şi al învăţăturei româneşti peste tot: In toate şcolile se învăţa tot greceşte! La curţile boerilor, ca şi la Curtea Domnitorilor, se vorbea tot greceşte! Se credea că limba română e prea pe jos, pentru a se învăţa lucruri de ştiinţă în această limbă. Era urmarea faptului, că mulţi Domni greci veniseră dela Ţarigrad să cîrmuiască Ţara Românească, şi ei spuneau că limbă ca limba grecească nu este alta, pentru şcoală şi pentru înţelegerea dintre învăţaţi, dintre domni. Cea românească, iaca aşa, mai pe la bucătărie, printre servitori...

George Lazăr, fiu de ţăran din satul Avrig, (jud. Sibiiu) avuse norocul a fi ajutat de baronul Brukenthal din Sibiiu (care avea moşie mare la Avrig şi aşa cunoscuse pe copilul de ţăran român, care era foarte deştept, avea un cap foarte luminat). Cu acel ajutor G. Lazar a învăţat la şcolile cele mai înalte din Cluj şi Viena. Umblînd printre streini şi văzînd ce mîndre sunt alte neamuri pe limba şi pe cultura (învăţătura) lor naţională, a venit acasă plin de hotărîrea, de a trezi şi pe Români la această mîndrie de sine. In Sibiiu nu se putu înţelege cu Episcopul Moga şi atunci plecă la Bucureşti şi atîta stărui, până ce i-se dete o odae (o cameră) în şcoala dela Sfîntul-Sava şi aci deschisă el cea dintîi şcoală naţională, în furnicarul de şcoli greceşti, din Bucureşti. In 5 ani de zile a tot învăţat pe tinerii ce voiau să-i asculte — şi-i ascultau tot mai mulţi şi tot mai cu dragi, — învăţături de tot felul şi ştiinţe în limba românească. Neamul amorţit de măslicul grecesc, începu a vedea ce lucru prost face el, ţinîndu-şi numai şcoli greceşti, şi în curînd şcolile româneşti începură a răsări ca din pămînt şi cele greceşti a se împuţina. Fu ca o înviere la viaţă nouă, la adevărata viaţă, după o lungă rătăcire.

După 5 ani de trudă plină de rod (dela 1816—1821) şcoala din Bucureşti alui G. Lazăr se închise în tulburarea cea mare pe care o aduse cu sine la 1821 Revoluţia lui Tudor Vladimirescu, care putem spune că era şi ea un răsunet furtunos al şcolii lui Lazăr, revoluţie ce voia să măture c-o lovitură toată pleava grecească din ţară! Până să treacă volbura asta, G. Lazăr, care era cam bolnăvicios şi se simţea obosit şi slab, — se retrase în satul său Avrig, unde după 2 ani muri, la 1823, în vîrstă de abia 44 ani. Şcoala lui fu deschisă după revolutie, în Bucureşti şi urmată de învăţăceii însufleţiţi ai lui, apoi altele şi altele în toată ţara. Zi de zi se tot rărire, până ce periră, negurile greceşti, înălţându-se peste tot coprinsul ţării, razele luminei româneşti.

Neamul, redeşteptat prin G. Lazar la dragostea de limbă românească în şcoală, — i-a ridicat la Bucureşti, în faţa Universităţii, un frumos Monument (chipul lui cioplit în marmoră albă, pe un fundament înalt, puternic).

Iar fiindcă în anul de faţă 1923 se împlinesc 100 de ani dela moartea lui, — guvernul a hotărât să înfiinţeze în Avrig o Şcoală Normală (pregătitoare de învăţători) întru pomenirea minunatului învăţător dela 1816—21, care a fost Gheorghe Lazar... S'au luat în buget sumele de lipsă pentru zidirea Şcoalei şi pentru plata profesorilor — cu gândul şi dorinţa, ca în toamnă şcoala să se deschidă, — ca o închinare lui George Lazar, minunatul fiu al Ardealului, care a trecut, în vremuri aşa de tulburi, Carpaţii cu făclia luminei naţionale în mână, şi aprinzându-o în Bucureşti, a adus la această lumină însaşi Ţara Românească, care se rătăcise pe-o clipă prin bercurile greceşti.

Aşa, iată, trăesc şi după moarte, prin faptele lor, oamenii ce-şi ştiu slujì cu credinţă şi iubire mare, neamul lor.

Glas din Basarabia.

Chemare, către muncitorii, negustorii şi meseriaşii români din toate unghiurile ţării!

Să meargă în Basarabia unde îl aşteaptă un viitor strălucit!

In ţara dintre Prut şi Nistru (Basarabia) peste puternicile sate româneşti se ridică şi mai puternice turnurile înalte ale bisericilor *străinilor* dela oraşe!

Vreau să spun cu alte cuvinte, că: *în Basarabia oraşele sunt cu totul în stăpânirea streinilor*, cei de tot neamul şi de tot soiul, veniţi din toate unghiurile... Rusiei! Iar bietul ţăran român, lipsit de binefacerile culturii, deşi bogat prin bogăţia fără de păreche a pămîntului, se svîrcoleşte speculat de străinii, cari nu au nici o legătură de suflet sau de inimă cu dînsul, şi ajuns la cea mai înapoiată stare culturală.

Fac, prin urmare, caldă chemare la industriaşii (meseriaşii) şi negustorii români din toată ţara, în deosebi la cei din Oltenia, Transilvania şi Banat:

să vie aci în oraşele şi tîrgurile Basarabiei, şi să îngroaşe cu numărul şi puterea lor de muncă, rîndurile celor dintîi negustori şi industriaşi români, cari s'au ivit.

Căci nu atît cu vorba, cît mai ales cu fapta celor umili şi necunoscuţi, se poate face astăzi treabă.

Lăsaţi drumul Americei, cîtă vreme din toate unghiurile lumii, ba chiar şi din America, dau năvale străinii în oraşele şi tîrgurile Basarabiei!

Veniţi tinerii dornici de viaţă nouă muncitoare, aci la fraţii voştri Moldoveni, rămaşi români curaţi! Faceţi-vă dascălii lor întru a cuceri oraşele, —

pentru-ca cu ciocanul în mână să reîntronăm şi la oraşe domnia limbii şi a sufletului românesc! Căci un lucru să îl ştim: *Nu suntem deplin stăpâni ai acestui pământ, decât atunci, când vom stăpâni şi oraşele ţării!*

Dumitru Cazacu,
preş. Soc. cult. „Imp. Traian"
din Tighina

Frumoase sărbări la Blaj.

Marţi în 3 Mai (după calendarul vechiu) sau împlinit 75 ani de la Marea Adunare ţinută la 1848 pe „Câmpul Libertăţii" de lângă Blaj, unde cei 40,000 de Români adunaţi în frunte cu Metropoliţii lor, Şuluţ şi Şaguna, şi având în mijocul lor inimile de viteji alui Avram Iancu, Axente, Bărnuţiu, şi alţii, au hotărit ruperea lanţurilor iobăgiei şi au ridicat poporul românesc în rând cu celelalte naţiuni din Ungaria.

Intru vrednica pomenire a acestei mari fapte a marilor noştri străbuni, — fruntaşii dela Blaj, ca paznici ai acestei scumpe moşteniri, au pregătit pentru ziua aceasta o prăznuire cât mai măreaţă. S'a întocmit un program (plan) frumos împărţit pe două zile: Luni primirea oaspeţilor şi conducerea lor, ca să vadă Şcolile Blajului, Muzeele, Biblioteca, „Câmpul Libertăţii" şi „Piatra Libertăţii", apoi mormintele unor tribuni dela 1848 cari se află îngropaţi în Blaj.

Dup'amiaz a fost producţie de gimnastică şi întrecere între elevii şcolilor din Blaj şi de alurea. Sara Cencert dat de elevii din Blaj şi de Corul din Beiuş.

Marţi, în ziua sărbării însaşi, liturgie sărbătorească, slujind I. P. S. Sa Metropolitul Suciu, apoi Cortegiu Istoric, cu icoane vii cari aduc aminte de oamenii mari şi întâmplările mari dela 1848. Ieşire la „Piatra Libertăţii" cu cântări şi cuvântări. Seara Concert mare şi petrecere.

S'a pus îndeosebi grijă, ca la aceste sărbări să iee parte şcolile din toate părţile ţării, — pentru-ca înviind chipurile măreţe ale trecutului în ochii tinerimei, ea să iee suflet din sufletul acelor părinţi mari ai nostri şi să-i poarte ca model (ca pildă de urmat) în inimile lor.

E lucru foarte cuminte că se pregătesc astfel de sărbări naţionale. Vom da amănunte alese despre cum s'au petrcut.

MIŞCAREA STUDENŢEASCĂ

se află tot în starea ei încordată în care era şi nainte cu o săptămână. La Cluj, după eliminarea (darea afară) din Universitate a celor 7 tineri, — nu s'au mai dus la lecţii nici puţinii cari erau aplecaţi a merge. Aşa sfatul Universitar s'a văzut silit a închide, Marţi, Căminul în care aveau casă şi masă studenţii mai săraci. Pe când o delegaţie (solie) de studenţi, se afla în această zi la Blaj, sărbătorind cu tot neamul pomenirea marilor nostri luptători pentru naţionalizm şi pentru ridicarea neamului românesc din starea sa de umilire din partea neamurilor streine, — luptători a căror pildă o urmează şi tinerimea de azi, când cere pentru fiii neamului locul ce li-se cuvine în viaţa de obşte şi împedecarea înăbuşirii lor de către un neam obraznic de îmbulzitor şi primejdios, — pe atunci la Cluj Senatul Universitar slăvea şi el această zi — închizând Căminul studenţesc şi alungând pe tinerii cu suflet atât de naţional, pentru-că nu se supun a se lăsa năpăditi, aproape striviţi, de valul îmbulzitorilor evrei.

Stranie... aniversare de 3/15 Mai...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Guvernul, văzând neînduplecarea tinerilor, a hotărât într'un sfat mai nou de ministri, că:

să se înceapă îndată lucrările pentru prefacerea Şcoalei de Artilerie din str. Griviţei în Bucureşti, în Cămin studenţesc, pentru 1000 de studenţi;

Zidirea cea mare a arestului din strada Păcurari din Iaşi, să se prefacă în Cămin pentru studenţi;

în Cluj să se cumpere o casă mare, cu 3 milioane, pentru a fi prefăcută în Cămin nou pentru studenţi.

Tinerimea însă cere chezeşii împotriva îmbulzirii celei mari, cari e deopotrivă cu o năbuşire a tinerimei române în universitate, — şi deocamdată nu vrea să între în Universitatea prefăcută în casarmă şi sinagogă jidovească.

Tovarăşi nou.

— Societatea Azistenţilor (cari sunt Medici, doctori, la Clinică) şi Preparatorilor dela Facultatea de Medicină din Cluj, s'a alăturat şi ea la mişcarea studenţilor, căci, zice, guvernul prea e nebăgător în samă faţă de dreptatea Românilor şi obrăznicia evreilor. Aduce ca pildă că în Paris se află azi *200 studenţi jidani din Basarabia* cari se folosesc de ajutorul statului cu schimbul banilor, care face mai mult ca un stipendiu bun. Cu aceia statul cheltueşte sute de mii de Lei pe an, — iar din Ardeal au cerut *20* de studenţi români să meargă la Paris, şi li-s'a spus să înveţe aci în ţară, că au destul cu şcolile de aici.

— Mai nou, văzînd nobila ţinere la olaltă a tinerimei, pentru o cerere aşa de dreaptă naţională, — o mare parte din profesorii universitari s'au hotărît a întra în mijlocul tinerimii şi a se pune în fruntea ei, pentru ca aşa, cu puteri unite, să chibzuiască şi să stoarcă dela guvern cît se poate mai mult din ce cere tinerimea cu atîta dreptate.

Se pregăteşte un Congres (Mare sfat) al studenţilor din toată ţara, la care vor lua parte şi profesorii. Şi aşa, se crede că până în toamnă să se găsească chipul de a mulţumi în aşa măsură pe studenţi, ca în toamnă să se poată urma cursurile la universitate în pace.

Unele — altele.

In Ruhr

ţinut german, cuprins de Francezi, Francezii au început a păşi aspru de tot faţă de îndărătnicia germană. Inşişi Directorii uriaşelor fabrici Krupp au îndemnat pe muncitori a *nu se supune* Francezilor şi a nu lucră, ori a lucră foarte încet şi foarte prost. Asemenea au îndemnat pe muncitorii din tot ţinutul cuprins de Francezi.

După-ce de repeţite ori deregătoriile franceze i-au făcut luători aminte la urmări şi ei nu s'au astâmpărat, — i-a chemat în judecată şi au fost judecaţi aspru: întâiul Director la închisoare pe 15 ani, ceialalţi la câte 10—12 şi 5 ani.

Iar tribunalul militar francez din Düsseldorf (tot în Germania) a judecat la moarte pe 4 Germani pentru spionaj în jurul armatei franceze.

*

Cehii nu glumesc.

Maghiarii din ţinuturle alipite la cele trei ţări cari au rupt părţi mari din Ungaria, anume la România, Sârbia (azi Iugoslavia) şi Bohemia (azi Ceho-Slovacia), se descopăr ei înşişi zi de zi, cât sunt de necredincioşi şi prin urmare primejdioşi, ţărilor în cari au rămas.

Şi România şi Cehoslovăcia s'au purtat foarte „cu mănuşi", foarte cruţătoare şi iertătoare, faţă de acei noi cetăţeni ai lor. Le-au lăsat teatre, le ajutură bisericile, şcolile — ce poftesti. Eiînsă, foarte greşiţi, o iau asta ca „slăbiciune" şi se cred în drept a încerca de pe acum zguduirea temeliilor noilor state. Sunt cu ochii şi cu inima peste hotare, în Ungaria, şi încurajiază pe Ungurii de acolo, să se arunce asupra ţărilor vecine cari au rupt, ce era după dreptate a lor, din Ungaria.

Faţă de România îşi probară norocul în preajma anului nou trecut, când văzură că România nu glumeşte, ci pune mâna pe măciucă şi că flăcăii şi bărbaţii ei purtători arme, se adună roiuri mari şi grăbite sub steagurile ţării, — făcură ca ţiganul care spuse: „Dar bine, Românico, tu nu-ştii de glumă?..

Şi România i-a iertat şi a uitat semnul necredinţei, şi azi ei iară se simt la larg şi ne zgârie unde numai pot, ori îşi râd de noi.

Acum şi-au cercat norocul şi cu Cehii. Nainte cu câteva săptămâni patrulele de graniţă ungureşti au început a trece, de capul lor, peste hotarul Ceho-slovăciei, având ciocniri cu grănicerii cehi.

Guvernul ceh a răspuns îndată cu măsuri de pedepsire a Maghiarilor dintre hotarele sale: Nu mai iscăleşte paşapoartele celor ce vor să vină în Ungaria, iar dintre familiile de frunte maghiare de prin Slovăcime, a ales 67 dintre cele mai bogate şi de frunte, cunoscute ca dârze în asmuţarea ungurilor împotriva patrie celei noua, — şi le-a spus: *Aveţi să plecaţi îndată afară din ţara asta!*"

I'a pachetat şi i-a trimis la graniţă, ca să treacă în „pământul făgăduinţei" lor, în Ungaria, — iar pentru aţiţarea ungurilor din Cehoslovăcia împotriva statului, îi pedepseşte cu confişcarea (luarea dela ei) a averilor lor din acea ţară!

Când cei sortiţi trecerii în Ungaria, au ajuns la hotar, deregătoriile ungureşti au răspuns, că — nu-i primesc în ţară, să meargă numai napoi!

Asta pentru a-i avea şi mai departe ca aţiţători acolo în Cehoslovacia!. Acum guvernul ceh le spune: Dacă Ungaria voastră nu vă primeşte, — alegeţi-vă voi înşivă altă ţară, ori-care, din cele vecine, unde să vă trimitem, — căci la noi nu mai puteţi sta!

Aşa fac acum Cehii. Iar Sîrbii au fost dintru început aşa de aspri cu străinii. Acolo nu-şi pot nici deschide gura.

In România au mai multă libertate şi mai mult bine ca ori unde — şi totuşi ne duşmănesc şi ne hulesc, cât numai pot în faţa stăinătăţii.

*

Statuia celor 13 generali unguri din Arad

Se ştie poveştea lor. In 1848, 13 generali din armata Austriacă, de felurite neamuri, atraşi de făgăduinţele de mărire ale bărbaţilor politici maghiari, au trecut pe partea Ungurilor răsculaţi împotriva Austrei şi pentru lăpădarea familiei domnitoare, şi s'au pus în fruntea oştilor maghiare răsculate.

După-ce revoluţia a fost înecată în sânge prin punerea jos a armelor la Şiria în 1849, — cei 13 generali prinşi, au fost aruncaţi în temniţele mari din cetatea Aradului, apoi judecaţi la moarte şi împuşcaţi pe câmpia de lângă Arad.

Ungurii i-au scris între martirii (mucenicii) neamului lor şi, peste ani, li-au ridicat un măreţ monument în piaţa Aradului. E o statuie mare, frumoasă, scumpă. Când ungurii au desvălit'o cu paradă mare şi cu proslăvirea celor pe cari îi închipuia, — Impăratul Francisc Iosif aşa s'a suparat de tare pe Ungurii Aradului, cari prin asta slăveau pe cei cari au luptat pentru răsturnarea tronului Habsburgilor, încât a dat de ştire, că el cât va trăi, nu-şi va mai pune piciorul în acest oraş. Şi s'a ţinut de cuvânt. De erau manevre mari sau alte prilejuri de-a trece prin Arad, atingea doar gara (staţia), dar în oraş n'a mai întrat nici odată.

Acum ajungând Aradul sub stăpânirea românească, statuia ungurească nu mai avea rost să stee acolo. S'a hotărît înlăturarea ei, căci e vorbă a se ridice aci un mare Monument al Unirii, după ce în Arad s'au luat întâiele hotărîri pentru pregătirea celor de lipsă, ca pământurile româneşti din Ungaria să se unească cu România. Pentru monumentul acestor hotărâri sfinte, se cere acel loc.

Ungurii au hotărât să ceară dară statuia celor 13 generali şi să o treacă în Ungaria, având a o înnălţa într'un oraş oare-care de acolo. Şi stăpânirea românească s'a învoit ca monumentul să fie luat jos şi dat Ungurilor să şi-l ducă dincolo.

Fie, dacă aşa s'a hotărît, dar ne mirăm de Unguri că o duc, căci acea statuie numai în Arad îşi are locul, aci unde s'au petrecut întâmplările pe cari le întrupează ea. Ei trebuiau s'o lase într'un, muzeu istoric de aici, ori să ceară voe a o aşeza poate chiar pe câmpul unde cei 13 au fost ucişi. In Ungaria, ea n'are fermecul pe care îl avea aici.

SCRISORI.

Din Secusigeni.

Corul bisericesc al plugarilor, gr.-or.-rom. din comuna Secusigeni a arangeat în ziua de Sf. Ggeorghe Concert împreunat cu joc, în sala ospătăriei mari din loc, sub conducerea harnicului diriginte Axentie Giuchin, din Cerneteaz, care numai fală şi bucurie au făcut comunei noastre Secusigiu, pentru care corul nostru cât şi întreaga comună aducem laudă acestui om bătrân dar harnic, şi comuna sa Cerneteaz poate fi fălosă cu Moşul Sentă, care numai fală face ori unde ajunge.

Venitul curat a fost dăruit pe tru biblioteca corului şi S cietatea „Mărăşeşti".

In pauză s'au jucat Căluşeru Bătuta, sub conducerea vătav Gheorghe Pecican. S'au spus d loguri şi trialoguri de tineri loşi.

Au fost de faţă toţi cărtura din loc şi popor mult, cari s arătat foarte mulţumiţi. După p ducţie a joc şi voe bună până zi. Dl notar Căpruţ din Satu-ma a dăruit 100 Lei pentru cor. E spuse lauda celor ce au oste pentru a ne da această produc

Un privitor.

Dar asta?

Noi am scris în „Libertatea" repeţite rânduri, că o nouă prim die, deocamdată nu prea mare în — ameninţă bunul mers al de voltării şi împuternicirii noas naţionale: religia nouă a pocă ţilor. Nu pentru că doară, ca r ligie, acea credinţă ar fi o prim die, căci despre pocăiţi se spu că-s oameni blânzi şi cari nu f nimănui vre-un rău, — ci pentru e multă neştiinţă (prostie) în tabă acestor noi credincioşi. Iar neştiin nu e armă cu care se cucereş lumea, dar e armă cu care tu „încununat" cu ea, să fii cuce de alţii mai isteţi şi mai lumin decât tine, aceia să te ţină apăsa la pământ, rob al lor. Cei ce ne-a bănuit că vorbim aşa din „ură faţă de pocăiţi, s'au înşelat. Vor beam îndemnaţi de grijea pentru viitorul nostru ca neam! Şi c adevăr am grăit şi nu am scri poveţi, — ne adevereşte acum ur mătorul fapt descris de gazeta b sericească a Episcopiei româneş gr.-or. din Oradea mare „Lege Românească", care spunea zile astea următoarele:

„Am primit ştirea, că ceva predi cător american E. Gill, însoţit d „teologul" (?) Socaciu din Orade Mare şi alte persoane obscure (fe necunoscute), cutreieră satele noa stre din plaşa Belului, precum şi cele din judeţul Aradului, predicând evanghelia „pocăinţii". Tovărăşia aceasta e înzestrată cu scrisori de chemare la bună primire, dela mai mulţi dni primpretori de plasă. In adunarea din Beliu (sat în Bihor s'a vorbit despre fabricile din America şi despre cum acolo lucrători ar fi părtaşi asupra fabricei. De aceea pretura a făcut vân acestori proroci, cari au trecut d aici în plasa Chişineului să-şi ur meze drumul.

„Nu ne putem ascunde nedumerirea, cum de toate uşile se deschid, îndată ce vine cineva „d America" şi poartă aici num străin!

„Noi am spus în repeţite rân duri că propăganda (propoveduire baptista, nu e altceva, decât propagandă bolşevică ac perită sub haină religioasă

Cei vinovaţi de uşurările făcu

„cestor propagandişti, vor răspunde înaintea lumei."

Şi iacă aşa: Nişte mişei de agenţi din America, se dau pe sine de „predicători" pocăiţi, se vâră printre săracii nostri fraţi şi-i zăpăcesc, arătându-le în ce „rai" trăiesc cei din America, — pentru ca să-i vadă odată porniţi de aici, c'apoi ce-o fi de ei, acolo, — ei vor vedea. „Pocăizmul" le e o bună şubă sub care să-şi ascundă gândurile lor viclene şi să sucească de-a binele capul săracilor nostri fraţi ţărani „pocăiţi"...

Vântul sănătos

al mişcării popoarelor pentru a se scutura de lipitorile satelor...

— Columbacele popoarelor. —

S'a pornit în statele mai norocoase şi mai luminate ale Apusului. Deşi Franţa, Belgia, Italia şi Austria, au neasămănat mai puţini Evrei decât are România, Polonia, Rusia şi Ungaria, — acele state luminate apusene, nu-i mai pot suferi nici pe puţinii câţi îi au, ci încep a se pureca de ei. Spania încalte s'a curăţit de ei din temelie, încă nainte cu multe zeci de ani. A dat o poruncă: Până atunci şi atunci, toţi Jidanii să-şi adune catrafusele şi să plece!, — că de unde nu, nu mai stăm buni pentru pielea lor. Şi Jidanii s'au ridicat roiuri-roiuri şi au plecat, — venind prin toate cestelalte ţări. Japonezii tot aşa nu-i sufăr între ei. Doar de sămînţă afli un Jidan la zece oraşe.

Acum şi ţările cestelalte ale Europei încep a se mişca pentru a-şi scutura de pe piele... „purecii" evreeşti, cari pişcă, ba sug şi înveninează, chiar ca muştele columbace.

Mişcarea împotriva jidanilor s'a ridicat din ţările numite şi a venit spre noi, şi ea a găsit aici, în tinerimea noastră universitară, buni înţelegători ai chemării vremii, cari chiamă neamul întreg, ţara întreagă, să se deştepte din nepăsarea ei, până nu e prea tîrziu. Că şi de musca columbacă te poţi încă feri la vreme, dar de te dai în voia ei, — apoi las' de nu te răpune, deşi ea e aşa de mică, şi tu om, ori bou, ori bivol, destul de mare! Şi dacă de musca columbacă îţi aperi boul şi bivolul şi ori-ce animal, — oare neamul tău susţinător de ţară, n'a fi vrednic să-l fereşti de columbacele evreeşti, cari tot aşa înţeapă şi înveninează poporul asupra căruia s'au lăsat, ca columbacele pe animale?

Ungaria a fost ca ne-altele de îngăduitoare, „civilizată", „liberală" cu Evreii, chiar nainte de războiu. Ungurii credeau că dîndu-se cu buna pe lîngă Evrei, îi prefac în Unguri adevăraţi şi ajung la creangă verde prin ei. Veni ciasul grelelor încercări pentru ţară. Jidanii aveau prilej a-şi arăta omenia faţă de ţara şi poporul (maghiar) care i-a strîns la sîn ca ne-altul. I-au arătat ei vre-o mulţămită? Aş! Ori nu ei organizară „armata roşie" în Ungaria, din calea căreia trebuiră să fugă din ţară toţi fruntaşii neamului maghiar şi toate gazetele maghiare, — şi atît gurile patrioţilor cît şi ale gazetelor, mute rămaseră până ce veni armata „duşmană" valahă (românească), care risipi hordele rosii alui Bela Kún şi sub ocrotirea ei putură veni napoi fruntaşii maghiari iar foile maghiare ce fugiseră la Viena. se întoarseră şi începură a se tipări de nou, în funte cu scrisoarea românească; „Cenzurat!" de cenzura română!

Au văzut atunci Ungurii, de ce folos le-a fost încălzirea la sîn a năpîrcelor jidoveşti.

Au văzut'o şi o ţin minte până azi.

De aceea cetim în foile mai nouă, următoarele ştiri mult grăitoare:

„Fiindcă scumpetea s'a urcat în Ungaria într'un chip îngrozitor, pe urma căderii ameţitoare a preţului coroanei ungureşti, — felurite comisii împuternicite de guvern, îndeplinesc o cercetare foarte aspră asupra tuturor întreprinderilor de negoţ şi industriale (fabrici mari şi mici), — *în deosebi însă asupra întreprinderilor evreeşti* (pe cari le ţin mai de scurt şi le dau drepturi cît mai înguste), voind prin asta să dee deosebit sprijin aşezemintelor naţionale de tot felul".

Înţelegem din aceasta, că guvernul unguresc, bine încredinţat că ce înrîurire are duhul jidovesc în viaţa economică a naţiunii, a ţării, — s'a pus el să facă... „numerus clausus" nu numai la universităţi (unde ungurii îl au), ci şi în viaţa economică, punîndu-şi umărul să ajute *întreprinderile naţionale*, împingînd pe încetul şi pe cît poate, pe cele jidoveşti mai după uşă!

Iar noi ne alungăm studenţii cu baioneta şi-i izgonim din oraşul unde-şi au universitatea, pentru-că cutează a cere şi ei pentru al nostru neam, aceea ce Ungurii, fripţi şi otrăviţi de Evrei, o fac chiar în puterea guvernului, pentru neamul lor?...

NOUTĂŢI

Alteţa Sa Regală Principele Carol este înaintat, pe ziua de 10 Mai vechiu (23 Mai n., sărbătoarea naţională), la gradul de General de Divizie (azi e General de brigadă).

*

Patru teatre naţionale în Ardeal. Se scrie prin foi, că Ministeriul Artelor are în planul său, să înfiinţeze patru teatre naţionale româneşti în Ardeal, Bănat şi Crişana. Azi avem numai unul în Cluj. Celelalte 4 ar fi în alte oraşe mari, avînd şi menirea, de a juca peste an câte-o lună, câte-o săptămână, prin alte oraşe de pe aici. Bun gând.

*

Sărbare de vară. Şcoala medie de fete a Statului, din Orăştie, va avea Duminecă, 20 Mai a. c. în curtea şcolii o serbare de vară. Va cînta muzica militară. Va fi bătaie de flori, de confetti, de serpentine şi poştă universală.

*

Comisari ai guvernului, în Direcţia Băncilor. Ministrul de Finanţe, dl Vintilă Brătianu, are de gând să aducă o lege, prin care se dă guvernului drept a numi câţiva membri în Direcţiunile Băncilor, ca oameni de control asupra lucrării băncilor şi având drept de împotrivire când vor crede că acolo se lucrează ceva rău din punct de vedere al statului ori al neamului. Multe ziare protestează împotriva acestei măsuri, care se amestecă în gospodăria întreprinderilor de bancă, cari pân'aci erau cu totul libere în lucrarea lor.

*

Corul bisericesc „Lira", în Cugir. In fruntaşa comună Cugir (jud. Hunedoarei) s'a înfiinţat la 18 Martie Corul bisericesc „Lira" al bisericei greco-catolice, cu membri luaţi din şirul anganjaţilor dela Fabrica de Fier. Sfatul noului cor a început colectă (strângere de dăruri) în scopul de a procura un drapel (steag) al Corului. Binevoitorii corului sunt rugaţi a trimite dăruirile lor pe adresa: Casieria Reuniunii de cântări „Lira" din Cugir.

*

Inimi îndurate pentru orfani. In Dumineca sfântului George, poporul credincios din Nădăştie (Valea Geoagiului) având un parastas, epitropul Dionisie Oprişa a rugat pe creştinii din sfânta biserică, să-şi aducă aminte de nevinovaţii copii orfani de războiu, şi să dăruiască care ce pot pentru ei. S'au adunat îndată *53 Lei* (cincizeci şi trei), pe cari cinstitul Epitrop i-a dus la Orăştie şi i-a dăruit Orfelinatului de aici care adăposteşte şi îngrijeşte vre-o sută de orfani de războiu. Fie pomenită cu laudă fapta lui.

*

Taxa de timbru pentru Contractele de închiriere prelungite, se aplică numai la contractele scrise, nu şi la cele verbale, — vesteşte Direcţia Financiară, pentru ştire de obşte.

*

Stricăciunile muştii columbace. Musca „columbace" s'a ivit în primăvara asta iară în ţară la noi, — după-ce de ani de zile avusem pace de ea. E un oaspe nu numai nepoftit, ci foarte temut, pentru firea sa primejdioasă, de a se vîri în nările vitelor şi a suge sânge din vinuţele subţiri de acolo. Ci fiind aceasta muscă veninoasă, ea vîrînd-şi botişorul sugător în pielea subţire din nara vitei, ajunge în sânge şi înveninează sângele şi-l otrăveşte vita, moare înveninată.

Şi peste Ardeal s'au răvarsat roiuri destul de mari din această muscă veninoasă, dar şi mai multe s'au oprit asupra vechiului Regat, unde au făcut stricăciuni mult mai mari ca la noi. Gazetele din Bucureşti scriu, că de pe la 1870 aceasta muscă n'a mai făcut aşa stricăciuni mari în tară, ca în anul de faţă. Ci-că a omorît acolo peste *15 mii vite* cornute, — afară de nenumărate animale sălbatice de prin pădurile spre cari s'au tras. In acelea se găsesc moarte sute de vulpi, căprioare, iepuri, înveninaţi de musca columbacă.

Ci-că a venit în două coloane (roiuri uriaşe lungăreţe) coperind întâi judeţele Vâlcea şi Olt, apoi Argeş şi Muscel şi trecând de aici în Ardeal.

In comuna Tetoica din judeţul Vâlcea, au murit muşcate de această muscă, şi o femee şi două fetiţe ale ei.

La ministeriul de domenii a fost adusă o bucată de piele dela o vită moartă de columbace. Era de 16 centimetri (o palmă bună) de lungă şi de lată, şi s'au numărat pe ea, cu lupa măritoare, 185 înţepăturl (împunsături) de muscă. Atâtea s'au pus flămânde pe atâta petec de piele. Bine înţeles au înveninat vita aşa de tare, că n'a mai avut scăpare.

Patria acestor musce, e Sirbia veche. In cercul Posarovetz, lângă Dunăre, se află ruinele unei vechi cetăţi de pe vremea de mărire a Turcilor. In ţărmul Dunării sunt stînci cu crepături mari în ele, în formă de pesteri şi printre ruinele cetăţii, şi în acele peşteri din stîncă stau ascunse miliarde de astfel de musculiţe. Primăvara ele se lasă luate de câte-un vînt şi sunt duse departe peste ţări întregi, — cum ne-au venit şi nouă acum din Sîrbia. Sunt rude cu ţinţarii, din familia lor, — de aceea caută sînge, ca şi ţinţarii.

Guvernul a trimis acum le Belgrad un sol care să vadă nu ar găsi, în înţelegere cu guvernul sîrbesc, chipul de a stîrpi cuibul acestor atât de păgubitoare roiuri de musculiţe.

Viaţa economică.

Intreprinderi foarte mari. Am arătat în alţi numeri ai foii noastre ce aşezeminte mari de bani şi întreprinderi comerciale sau industriale, are vechiul Regat, — neasămănat mai mari ca cele din Ardeal. Acum vedem publicat bilanţul unei alte întreprinderi de acestea mari. E „Creditul Minier" (Societate de băişaguri), cu conducere în întregime românească, cu capital şi fonduri de 170 milioane Lei. Anul trecut l'a încheiat cu un câştig curat de *34 milioane Lei!*

— Societatea „Petroşani" pentru minele (băişagurile) de cărbuni dela Petroşeni, fostă pe vremuri de tot ungurească, azi românizată, a avut, la capitalul de 280 milioane Lei, un cîştig de 67 milioane.

— Iar Societatea „Astra Română" pentru scos petroleu, cea mai puternică între societăţile de petrol din ţară, cu un capital de 225 milioane Lei, a avut *un cîştig curat de 436 milioane*, — sau: de două ori atîta cîştig într'un an, cît tot capitalul eil.. (Societatea era nainte de războiu de tot streină, acum au întrat şi Românii cu aproape jumătate în capitalul ei).

*

„Contingentare".

Cetitorii nostri ţărani au cetit adesea acest cuvânt, fără a-l fi înţeles toţi că ce vrea să zică. Iacă ce: Când cutare negustor cere voe dela guvern, să trimiţă afară din ţară vite cornute sau porci sau lemne, — guvernul vine şi zice: Da, îţi dau voe să vinzi vecinilor, dar pe lângă obligământul, că din marfa ce o scoţi din ţară şi pe care

Dentist Dr. S. Seidner dă consultaţi în ORĂŞTIE Piaţa Aurel Vlaicu 7 (la etaj de-asupra prăvăliei Ioan Rob). — *Plombe. — Scoatere de dinţi fără dureri. — Regulare de dinţi. Punere de danturi.* (816) 2—10

capeţi dela vecini bani mulţi, (fiindcă ei nu au aceste lucruri), — dai 15—20 ori 25 la sută deregătoriilor noastre, spe a le împărţi între locuitorii ţării noastre, cu preţ aşa şi aşa de scăzut! Trimiţi atâta afară, şi dai un „contingent“ (o parte anumită) ţării. Asta se zice „contigentare“ sau a-ţi lua parte din marfa trimisă din ţară afară.

Scopul ei e următorul: Multe mărfuri pe cari noi le avem şi vecinii nu le au, se vând acelora cu preţuri mult mai mari ca aici în ţară. Aceia, în lipsa lor, dau ori-cât. Dar prin asta scumpesc preţul acelor mărfuri şi la noi în ţară, — căci toată lumea le-ar da străinătăţii pe preţul cel mare, şi când le ceri tu, cetăţeanul din lăuntrul ţării, ţi-se cere şi ţie preţ aproape cât streinului din afară!.. Ca să împedece această urcare prea mare a preţurilor faţă locuitorii ţării care are acele lucruri, se face „contingentarea“, obligând pe vânzător, a da aceleaşi lucruri cu preţ mult mai mic în ţară, decât cum le dă în afară.

Am văzut pân'acum „contingentare“ la vitele vândute străinătăţii, la lemnele trimise afurea, la cerealele (bucatele) lăsate să iasă din ţară.

Dar n'am văzut această poruncă dea ni-se face parte, cu preţ scăzut, din *petrolul* şi *benzina* cea grozav de multă ce se trimite din ţară afară! Fiindcă străinătatea cere foarte tare această marfă, pentru aeroplanele sale, pentru automobile, şi pentru alte maşini, — toţi proprietarii izvoarelor de petrol aleargă cu petrolul şi cu benzina la Dunăre, ca să-l pună pe marile vase de negoţ, — spre a fi dus în Italia, Franţa, Anglia, Olanda, Belgia, căci negustorii acestor ţări, îl plătesc foarte bine cu banul lor aşa de urcat în preţ faţă de banul nostru.

Şi de aceea vezi în ţara noastră minunea, că noi, ţara cea mai bogată în benzină şi petrol, suntem prea adese-ori lipsiţi de aceste mărfuri, mai rău ca vecinele noastre cari nu le au deloc în ţara lor!

De aci poţi înţelege şi lipsa noastră, ca şi îmbogăţirea peste măsură a unor societăţi ce scot petrolul nostru şi benzina şi negustoresc cu ele!

Vezi mai sus: „Astra Română“ (societate streină!, abia acum au mai străbătut şi Români în ea), — la capital de 335 milioane Lei, a câştigat în anul trecut 436 milioane, sau de două ori toţi banii ei de părtăşie!

Aci să facă guvernul bine să poruncească „contingentare“! Să spună: din fiecare o miie de kilograme ce trimiţi în afară pe 12, 13, 15 Lei kilogramul), ai să dai 300—400 kilograme aci în ţară, cu 3—4 Lei! Să facă socoteala de câtă benzină şi petrol are ţara lipsă, şi să nu lase pe locuitori a fi speculaţi de societăţile de petrol!

Pasta Redacţiei.

Ds. G. Stoia, Jianu, în Broştem. „Dorul Inimii“ ce ne ceri, e arătat acolo în foaie unde se capătă: la Ilie Vărşădern, în Apateu, jud. Arad, nu la noi.

Dsale Cântăreţ Anton Vălugă în Daculeni (jud. Romanaţi). „Foaia Interesantă“ se află alăturată la „Libertatea“ în totdeuna, numai când alăturăm (odată pe lună) „Plugarul Luminat“, atunci nu este şi „Foaia Interesantă“, căci în scumpetea de azi nu le putem da pe toate 3 de-odată. Dacă-ţi lipseşte vre-un număr, scrie-ne *care număr* nu l'ai primit şi ţi-l trimitem bucuros de nou.

Băile dela Geoagiu

se deschid în chip sărbătoresc cu muzică, Duminecă în **20 Mai.**

E îngrijit ca să fie o bucătărie foarte bună.

Muzică aleasă.

Camere la hotel şi în paviloane.

Autobus circulă zilnic de mai multe ori dela hotel „Central“ din Orăştie, la băi. La staţia Romos-Geoagiu totdeauna trăsuri ce duc la băi.

Cu stimă

Ioan Branga, iun.
1—1 intreprinzător.

REGATUL ROMÂNIEI
Ministerul Industriei şi Comerţului
Direc. Gen. a Minelor. Dir. Uzinelor de fier
Hunedoara.

Publicaţiune.

Uzinele de fier ale Statului din Hunedoara vinde prin licitaţie publică 3 cai, care licitaţie va avea loc la grajdurile Uzinelor din Hunedoara, în ziua de 20 Mai, ora 11 a. m.

Licitaţia se va ţinea în conformitate cu dispoziţiile §§-lor 72 şi 83 a legii contabilităţii publice.

Licitatorii vor depune la începerea licitaţiei 10% a preţului de strigare drept vadiu.

Direcţiunea îşi rezervă dreptul de-a absta dela licitaţie în caz că nu s'au oferit preţuri convenabile.

Detalii se pot primi dela menţionata Direcţiune.

Dir. Uzinelor şi Minelor: *ing. Onciu* — Şeful adm. (nedescifrabil)

Casă de vânzare

în Orăştie cu curte mare, grajduri mari, cu şură mare, grădină mare cu pomi roditori, vie, legumi, şopronne, fântână, pivniţă, cotarcă etc.

Front la stradă 60 metri. Tot acolo şi o ţigărie de cement etc. Informaţiuni dă:

George Oprean
(820) 1—3 Str. Romoşelului Nr. 3

Un învăţăcel. La subscrisul se primeşte în atelierul de fierărie un învăţăcel, să aibă cel puţin clasele comunale şi etatea de 14 ani.

Ilie Lupşe
(821) 1—3 măestru fierar Orăştie jud Hunedoara

Benzină uşoară şi grea, Petrol şi oleiuri de uns pentru maşini şi automobile, — vând în cantităţi mari şi în mic! La cerere, împrumut butoaie pe termin scurt, având a mi-se înapoia franco în 3 zile după primire. Se depune şi cauţie pentru ele. ☞ Expedare zilnică, fără întârziere, din staţia Sebeşul-săsesc! Depozitul **FĂRCAŞIU** Sebeşul-Săsesc (jud. Sibiu).

Judecătoria de ocol Sebeşul-săsesc
Nr. 581/923 — 4

Edict de licitaţie

Judecătoria de Ocol la cererea lui Şufena Ioan din comuna Strugari, reprez. prin Dr. Simion Vulcu advocat în Sebeşul-săsesc a ordonat vinderea prin licitaţie publică, *ce se va ţinea Marţi în 22 Maiu 1923 la ora 10 a. m. la casa comunală din Strugari*, a unei cantităţi de aproximativ 920 dublu decalitri (ferdele) nuci.

Preţul de strigare 40 Lei de dublu decalitri (ferdele) care dacă nu se va obţinea se va putea reduce. Amatorii de a licita vor fi obligaţi a depune la începerea licitaţiei 10% de preţul de strigare în mâinile judecătorului intervenient. Nucile se vor adjudeca celuia dintre oferenţi care a oferit preţul cel mai mare, iar acesta este obligat a plăti întreg preţul nucilor în termen de 14 zile după licitaţie, altfel perde vadiul de 10% din preţul strigării. Plus oferte nu se primesc. Condiţiunile mai de aproape se pot vedea la judecătoria subsemnată.

Sebeşul-săsesc la 10 Maiu 1923

C. Pildner m. p. judecător. — *p. conf. Conz m. p.* oficial.

(819) 1—1

Vând

Maşină de treerat

800 cm. sistem Hoffer-Schrantz, cu aparat de curăţit trifoi, — având toate lucrurile de lipsă, — şi Motorul de benzină de 11. H. P. sistem Pornevetz, în stare bună, în lucrare. (822) 1—2

Gligor Milea
hotelier, Teiuş (j. Alba-inf).

Târgul de săptămână în Geoagiul-de-jos

atât pentru vite cât şi pentru marfă se va ţinea regulat în toată *Joia*. (890) 2—16

De vânzare o

moară de apă

în comuna Răpoltel.

Moara are locuinţă pentru morar, o livadă cu pomi, o grădină, drept la pădure şi nu îngheaţă iarna, venindu-i apa încă caldă dela izvorul termal din sai. Preţul 70 000 lei. A se adresa până la 3 Iunie la:

Elisabeta Muntiu
(817) 1—3 în comuna Rapoltul-Mare (p. Simeria, j. Hunedoara).

AVIZ! **In cancelaria notarială din Lancrăm jud. Sibiu este un post de scriitor momentan de ocupat.**

Dotaţiune 800 Lei lunar, cvartir fără haine de pat, încălzit şi luminat, în localul primăriei, iar după sărguinţă şi din veniteie laterale.

Doritorii sunt rugaţi a se adresa la primăria comunală din Lancrăm per Sebeşul-Săsesc jud. Sibiu.

(818) 1—1 *Primăria comunală.*

O garnitură de treerat

completă, cu motor de ab... 6 puteri, — şi o Auto-camioane Ford, de o tonă, 18/24, amândo... în bănăstarel — şi 3 maşini de cusut „Singer“ — se află de vânzare la subscrisul:

George Vonica
(778) 4—5 Binţinţi, (p. Orăştie).

Primul Atelier de reparaţ... de Maşini de scris şi de cusut

în Orăştie.

Mecanic **Ludvic Mose...** primeşte să repareze pe lângă g... ranţă, ca specialist, *Maşini de scris* şi *Maşini de cusut.*

Părţi rupte sau care lipsesc, pun la loc; pun Alfabet românesc, întreţinere în stare bună peste a... — toate le fac cu preţuri moderate. (790) 4—

Casă de vânzare.

Casele din Orăştie, Calea H... hai Viteazul (Drumul ţării) — fo... aiul Orbonaş. — sunt de vânzare. Zidirea se află în mijlocul curţii, ... constă din 3 odăi mari, bucătărie, verendă de sticlă şi o şură mare, toate în stare bună şi frumos a... ranjate. Le vinde din mână liberă.

Ioan Maldovan,
(811) 2— măcelar în Orăştie.

Batoză, de 110 c. m. de mare, cu toate curelele şi uneltele ce se cer la ea, cântar, ridicător, coperitoare, — în stare bună, — e de vânzare la subscrisul:

VASILE STANC
(814) 2—2 Căstău (p. Orăştie).

Casă de vânzare.

Casa No. 2—4 din strada Apei în Orăştie, e de vânzare din mână liberă. Informaţii la:

(787) 3—3 **Simion Corvin iun.**

Un motor de benzină,

10 H. P. sistem Langen Wolf, de vânzare la:

Gheorghe Fărcaşiu,
Sebeşul-săsesc str. Vasilie
(782) 3—3 Moga Nr. 24.

Piei crude, neluerate, şi a... nume: de vi... mari, de vişei, de miel, de ied, ş... altele, — le cumpăr, fie în stare crudă, fie uscate, plătind pentru ele cele mai înalte preţuri de zi.

: : Secţia de piei crude alui : :

EMANUIL ABRAHAM
(784) 4—12 Orăştie, Piaţa mare 1...

Locomobil de 3 Cai puteri cu foc, pentru maşină de treerat, în stare foarte bună se află de vânzare la subscrisul. Cei-ce doresc, să vină să-l vadă la scrisori nu răspund.

IOAN BRĂDEAN.
mecanic în Rapoltul-Mare
(813) 2—2 (p. Simeria, gara tot acolo).

Tipografia „Libertatea“ în Orăştie.